

การวิเคราะห์ด้านมืดของตัวละครในนิทาน

An Analysis of the Dark Side of Selected Tales Figures

ดร. สุภัทรา บุญปัญญาโรจน์¹

เสาวลักษณ์ อนันตสานต์²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาค้นคว้าเรื่องราวและเนื้อหาสาระของนิทานซึ่งมีอิทธิพลต่อผู้ฟังและผู้อ่าน ผู้วิจัยได้แสดงให้เห็นความสำคัญของนิทานในสังคม ในฐานะที่เป็นรูปแบบอย่างหนึ่งของเรื่องเล่า ซึ่งแพร่กระจายอยู่ในกลุ่มชนจำนวนมาก ความสำคัญเรื่องการใช้ชีวิตของผู้ฟัง ผู้อ่านและเรื่องจิตวิเคราะห์เป็นสิ่งที่ผู้วิจัยสนใจและมุ่งเข้าไปสู่การค้นหาคำความหมายในระดับลึก ผู้ที่เคยฟังหรืออ่านนิทานซึ่งเคยได้รับรู้เรื่องราวเกี่ยวกับความรุนแรงในนิทาน จะได้มองเห็นนิทานที่เล่ากันอยู่ทั่วโลกในลักษณะที่ถูกเปิดเผยให้เห็นรูปแบบที่ยังไม่มีการจัดเกลา ส่วนที่เป็นด้านมืดของนิทานที่คัดเลือกมาศึกษา แสดงออกโดยตัวละครในเรื่อง ได้แก่ การฆ่า การทำให้อับอาย การกินเนื้อมนุษย์ การฆ่าทารก และการสมสู่ร่วมสายโลหิต เป็นเนื้อหาสาระที่ดึงดูดใจให้ศึกษาค้นคว้าเป็นอย่างยิ่ง การศึกษาโครงเรื่องนิทานทำให้ทราบว่านิทานได้ตีความหมายของสภาพความเป็นจริงของจิตใจของมนุษย์ออกมาในรูปของจินตภาพ ตัวละคร และเหตุการณ์ที่จริงจังและมองเห็นได้ชัดเจน ซึ่งผู้วิจัยได้อธิบายรายละเอียดของความเป็นจริงนี้อย่างชัดเจนแจ่มแจ้ง จากเนื้อหาสาระของนิทานที่ได้คัดเลือกมาศึกษา การสร้างทฤษฎีจิตวิเคราะห์ขึ้นมา คือ การช่วยให้มนุษย์ยอมรับในปัญหาที่เกิดขึ้นในการดำเนินชีวิตโดยไม่ยอมพ่ายแพ้ สิ่งที่นิทาน

¹ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Email: paper_poo@hotmail.com

²รองศาสตราจารย์ ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Email: pen1315@yahoo.com

สื่อสารให้เด็กก็คือไม่มีใครจะหลีกเลี่ยงการเผชิญอุปสรรคในชีวิตได้ แต่ถ้าหากเราไม่ยอมแพ้ และหันหน้าเข้าเผชิญกับอุปสรรคนั้น เราจะสามารถเอาชนะและควบคุมอุปสรรคเหล่านั้นได้

คำสำคัญ: ความรุนแรง; ด้านมืด; จิตวิเคราะห์

ABSTRACT

The purpose of this research project is to investigate the tales account and their influence on the audience, as a result of reading or listening to these stories. The researchers endeavour to show the importance of the tales in society as the narrative forms still used by the great majority in human beings. The importance of the tales in the audience's lives and psychoanalysis permit the researchers access to the stories' deeper meaning. Those who remember that the violence in the tales will be surprised by the revelations about the tales in all parts of the world in their unexpurgated form. The darker side of selected tales figures: murder, mutilation, cannibalism, infanticide, and incest are the subject matter for this intriguing study of the tales. The study of plots, is that the tale translate psychic realities into concrete images, characters, and events. The researchers spell out these realities as they are manifest in the tales. Psychoanalysis is created to enable man to accept the problematic nature of life without being defeated by it. The message that the tales get across to the child is that a struggle against severe difficulties in life is unavoidable. But if one does not give up, one should master all obstacle and at the end emerge victorious.

Keywords: violence; dark side; psychoanalysis

บทนำ

การเล่นิทานคู่กันฟังเป็นกิจกรรมของมนุษย์มาตั้งแต่มนุษย์สามารถใช้ภาษาคิดต่อสื่อสารกันได้ เป็นความนิยมแพร่หลายไปในหมู่ชนทุกชั้น นิทานหมอนเวียนอยู่ในกลุ่มชนทั่วโลก ตั้งแต่สังคมและวัฒนธรรมดั้งเดิมมาจนถึงสังคมอารยธรรมในปัจจุบัน เมื่อวิชาการด้านคติชนวิทยามีกำเนิดขึ้นมาในคริสต์ศตวรรษที่ 19 นักวิชาการหลายสาขาได้นำข้อมูลของนิทานมาศึกษาด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การจัดแบ่งนิทานเป็นประเภท ตามรูปแบบเนื้อหา บทบาทหน้าที่ในสังคม อิทธิพลต่อสังคม ทศนคติในสมัยดั้งเดิมของมนุษย์ ฯลฯ และสรุปได้ว่านิทานเป็นเรื่องเล่าเก่าแก่ของเรา ไม่อาจจะระบุได้แน่นอนว่า ใครเป็นผู้แต่งหรือประดิษฐ์เรื่องราวเหล่านี้ขึ้นมาเป็นคนแรก แต่สิ่งที่น่าสนใจอย่างหนึ่งก็คือ นิทานทั่วโลกมีจำนวนไม่น้อยที่มีเนื้อเรื่อง รายละเอียดของเหตุการณ์ หรือลักษณะการบางอย่างที่คล้ายคลึงกัน ทั้ง ๆ ที่ในยุคแรก ๆ มนุษย์ในสังคมที่มีการเล่นิทานนั้นไม่ได้มีการติดต่อสัมพันธ์กัน ซึ่งศาสตราจารย์ ดร. ชย สันตสมบัติ อธิบายว่า นักมานุษยวิทยาวิวัฒนาการส่วนใหญ่จะเชื่อว่า มนุษย์ทุกคนมีต้นกำเนิดเหมือนกัน มีสิ่งปรุงแต่งและองค์ประกอบของจิตใจ

เช่นเดียวกัน (Psychic unity of mankind) ต่างกันก็แต่เพียงว่าจิตใจได้รับการพัฒนาการมากน้อยกว่ากันเพียงใดเท่านั้น (ชย สันตสมบัติ, 2537, หน้า 24)

การคล้ายคลึงกันของเนื้อหาิทานยังอธิบายได้ว่า วัฒนธรรมต่าง ๆ ในโลกนี้มีส่วนประกอบบางอย่างที่คล้ายคลึงกันและความคล้ายคลึงกันนี้น่าจะเป็นไปได้ด้วยการแพร่กระจายและการยืมวัฒนธรรมมากกว่าจะเกิดขึ้นอย่างอิสระ นิทานเป็นส่วนประกอบอย่างหนึ่งของวัฒนธรรม เมื่อกำเนิดขึ้นในวัฒนธรรมแล้ว จะมีรูปแบบที่แน่นอนซึ่งเรียกว่า ปฐมรูป หรือต้นแบบดั้งเดิม (archetype) ซึ่งหมายถึงสัญลักษณ์หรือแก่นเรื่อง หรือฉากแบบของตัวละคร ซึ่งเกิดขึ้นซ้ำแล้วซ้ำเล่าและชัดเจนมากในเรื่องเล่าแบบปรัมปรา วรรณคดี คติชน ความฝัน และพิธีกรรม ต้นแบบดั้งเดิมนี้เป็นสิ่งที่ประมวลส่วนประกอบสำคัญในประสบการณ์ของมนุษย์เอาไว้ ประสบการณ์นี้เป็นสากล เช่น ความรัก ความตาย ความขัดแย้ง ตัวละครเข้าแบบ เช่น หญิงอำมหิต วีรบุรุษ ผู้วิเศษ โครงเรื่องและบทบาทพื้นฐาน เช่น การแสวงหาด้วยความบากบั่น การเดินทางไปสู่โลกอื่น ฯลฯ ซึ่ง คาร์ล กุสตาฟ จุง (Carl Gustav Jung) นักจิตวิทยาชาวสวิสเซอร์แลนด์

เสนอว่า สัญลักษณ์บางอย่างในความฝันและเรื่องราวแบบปรัมปรา เป็นส่วนที่ยังคงเหลือมาจากความทรงจำของบรรพบุรุษที่ดำรงรักษาไว้ในจิตไร้สำนึก (พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรม อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, 2545, หน้า 37-38)

จุดประสงค์หลักของการเล่านิทาน ตั้งแต่สมัยดั้งเดิมมาแล้ว คือ ต้องการให้เป็นเครื่องบันเทิงใจในยามว่าง แต่ก็ยังมีจุดประสงค์อื่นๆ รองลงไป คือ จุดประสงค์ของการสั่งสอน หรือจุดประสงค์ด้านศาสนา และด้วยเหตุที่มนุษย์มีจินตนาการสามารถคิดฝันสร้างเรื่องราวต่างๆ ขึ้นมาได้อย่างไม่จำกัด เนื้อเรื่องของนิทานจึงมีเหตุการณ์และรายละเอียดหลากหลายมาก เช่น “...เรื่องรักโศกของหนุ่มสาว เรื่องผัวเมีย เรื่องเกี่ยวกับการประท้วงต่ออำนาจใด ๆ เรื่องกลโกง และเรื่องตลกขบขัน ตลอดถึงเรื่องเกี่ยวกับเทพเจ้า สิ่งศักดิ์สิทธิ์ วีรบุรุษ และเรื่องสอนใจ สอนความประพฤติตัวในเรื่อง บางทีก็เป็นคนเคราะห์ดี บางทีก็เคราะห์ร้าย บางคนเก่งกาจอาจหาญ บางคนก็เหลวไหล ไม่ได้เรื่อง...” (คุณหญิงกุหลาบ มลลิกะมาส, ม.ป.ป., หน้า 55)

นักคิดชนวิพากษ์กล่าวว่านิทานเป็นเครื่องมือที่ใช้ตอบสนองความต้องการทางด้าน

จิตวิทยา คือความต้องการอำนาจ ความมั่งคั่ง และความรู้สึกปลอดภัย หรือพูดง่าย ๆ ก็คือความต้องการที่ดั่งามที่มีลักษณะเป็นสากล นิทานจะตอบสนองความต้องการนี้ในลักษณะที่กระจางชัดเจนและกลมกลืนกันอย่างเป็นระเบียบ ซึ่งลักษณะเหล่านี้เป็นไปได้อย่างดีในเรื่องแบบบันเทิงคดี ในขณะที่โลกปัจจุบันเต็มไปด้วยความยุ่งเหยิงซับซ้อนและมีเหตุการณ์ต่าง ๆ เกิดขึ้นมากมายโดยที่เราไม่อาจทำนายล่วงหน้าได้ นิทานจะเป็นสิ่งที่นำเสนอโลกแห่งจินตนาการที่เรียบง่ายเป็นระเบียบ และเป็นโลกที่มีกฎเกณฑ์ของมันเอง และเต็มไปด้วยความสวยงามดงาม ตัวละครในนิทานมักจะตั้งความปรารถนาให้ตนเองได้พบสิ่งดี ๆ ในการดำเนินชีวิต เช่น ความมั่งคั่ง การได้คู่ครองที่ดี ความอุดมสมบูรณ์ในชีวิต หรือหากจะกล่าวรวม ๆ กันไปแล้ว ดินแดนแห่งความปรารถนาในนิทานนั้นก็คือแดนสุขาวดีที่เต็มไปด้วยวัตถุทุกอย่างที่มนุษย์ต้องการและมีจำนวนมากมายเกินกว่าที่มนุษย์จะใช้ได้ ความมั่งคั่งก็คือความต้องการทรัพย์สินเงินทอง การมีคู่ครองคือความปรารถนาทางเพศ และความอุดมสมบูรณ์ไม่อดอยาก ก็คืออาหารนั่นเอง แต่การตั้งความปรารถนานั้น

เป็นการตั้งเพื่อตัวเองเสียเป็นส่วนใหญ่ น้อยนักที่จะมีการตั้งความปรารถนาให้ผู้อื่น มีสุขภาพดี มีความเจริญฉลาด มีความสุข หรือขอให้มีความดีภาพเกิดขึ้นในท่ามกลางมวลมนุษย์ ถ้าหากจะกล่าวว่านิทานเป็นเรื่องราวแห่งความสำเร็จแล้ว ความสำเร็จนั้นมิใช่จะได้มาจากการความสามารถพิเศษของตัวละคร หรือได้จากการที่ตัวละครปฏิบัติภารกิจหนัก แต่อย่างใดเลย แต่ได้มาจากการที่โชคช่วย หรือจากเวทมนตร์คาถา ความฉลาดแกมโกง ซึ่งสิ่งนี้อาจจะอธิบายได้ว่าเป็นเสน่ห์ดึงดูดใจ มนุษยชาติจำนวนมาก สำหรับมนุษย์ทุกคน ที่อยู่ในสภาพธรรมดาสามัญ ถูกกดขี่ และเป็น ผู้อับโชค ทำให้มีสิ่งที่จะช่วยปลดปล่อยจิตใจ ให้ผ่อนคลายความทุกข์ลง

นิทานยังมีบทบาทในการช่วยให้ อารมณ์เก็บกดและคับข้องใจของชาวบ้าน คลี่คลายไป เราจะพบว่านิทานบางเรื่องเกิด จากความคิดเพื่อฝันของมนุษย์ที่เปิดเผย ให้เห็นถึงความคับข้องใจ และความพยายาม ของมนุษย์ที่จะหนีไปจากความกดดันของ สังคมและวัฒนธรรม ความกดดันที่เกิดขึ้น อาจเป็นความกดดันทางเพศ ความกดดันใน การดำเนินชีวิตทางเศรษฐกิจ ฯลฯ หรืออาจ

เป็นผลมาจากข้อห้ามต่าง ๆ เช่น ข้อห้ามการ แต่งงานระหว่างญาติสนิท ข้อห้ามการประพฤติดนโดยไม่สมควร เช่น การหัวเราะเยาะคนอื่น การพูดจาล้อเลียนบุคคลบางจำพวก เป็นต้น เราจะพบเรื่อง queแสดงถึงความเพื่อฝันที่หนีไป จากโลกแห่งความเป็นจริง เช่น นิทานที่กล่าวถึง คนจนกลายเป็นคนรวย นิทานที่ว่าด้วยเรื่อง การเหาะเหินเดินอากาศ การลงไปยังใต้ น้ำ ดำดิน การบินไป ฯลฯ เป็นความเพื่อฝันของ มนุษย์ ที่ต้องการจะหนีไปจากข้อจำกัดทาง ชีวิตวิทยาหรือข้อจำกัดทางกายภาพของตน นิทานที่กล่าวถึงการที่วีรบุรุษเอาชนะศัตรู โดยใช้เวทมนตร์คาถาหรือคนที่มีสติปัญญา เลียบแหลม เอาชนะคนที่มีอำนาจมากกว่าเขา โดยการใช้อุบาย ก็เป็นเรื่องที่แสดงถึง ความปรารถนาของคนทั่วไป เป็นผลมาจาก อารมณ์ และความคับข้องใจ ตลอดจนความ ต้องการให้เกิดเหตุการณ์ต่าง ๆ ขึ้นในชีวิตจริง ๆ

เมื่อนิทานมีจุดมุ่งหมายสำคัญในการเล่า คือ ให้ความบันเทิง และมีจุดประสงค์อื่น ๆ ที่เป็นเชิงบวก ประกอบกับเนื้อหาสาระที่เป็น จินตนาการชวนให้เพลิดเพลิน ภาษาที่ใช้เล่า ก็เป็นภาษาที่ง่ายต่อการเข้าใจ บางครั้งก็มี ลักษณะเป็นการซ้ำที่เป็นภาพพจน์ง่าย ๆ จึงมี

การยอมรับโดยทั่วไปว่านิทานนั้นเป็นวรรณกรรมที่สร้างสรรค์ขึ้นมาสำหรับเด็กและเหมาะแก่การเล่าให้เด็กฟัง แต่ตามความเป็นจริงแล้ว การเล่านิทานทั้งในสังคมตะวันตกและสังคมตะวันตกไม่ได้มีการให้คำสอน ความเชื่อในกฎแห่งกรรม หรือเหตุการณ์ที่ดั่งามซึ่งเกิดขึ้นกับตัวละครเท่านั้น แต่ยังมี ความทุกข์ ความน่าเกลียดน่าชัง ความไม่ดีต่าง ๆ ดังที่เอลเลียต ออริง (Elliott Oring) นักมานุษยวิทยาเชิงคติชนวิทยา วิเคราะห์เรื่องเล่าพื้นบ้าน (folk narrative) ซึ่งหมายรวมถึงนิทานด้วยว่าดังนี้

คติชนโดยทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องเล่าพื้นบ้าน ไม่จำเป็นจะต้องเสนอสิ่งต่าง ๆ ในโลกนี้ที่ดี สวยงาม หรือสุภาพอ่อนโยนเสมอไป เรื่องเล่าพื้นบ้านคือสิ่งที่สะท้อนภาพของสังคมและภาพของปัจเจกบุคคลผู้สร้างสรรค์เรื่องเล่าและถ่ายทอดเรื่องเล่า ซึ่งเท่ากับว่ามันสะท้อนอารมณ์และความรู้สึกนึกคิดของมนุษย์อย่างกว้างขวาง คนฟังจะต้องยอมรับความจริงที่ว่า เรื่องเล่าพื้นบ้านไม่ได้เสนอแต่สิ่งดี ๆ เช่น ความดีงาม ชะพืดหรือความอยุติธรรม ถึงแม้ว่าจะมีเหตุการณ์บางอย่างปรากฏในเรื่อง เช่น การบงการ การยอมรับ

ทุกข์ทรมานเพื่อให้เกิดความถูกต้องตามทำนองคลองธรรม หรือการกระทำแบบนอบน้อมถ่อมตน การมีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ใจบุญสุนทาน ฯลฯ เพื่อที่จะได้รับรางวัลจากสิ่งเหนือธรรมชาติหรือปาฏิหาริย์ต่าง ๆ แสดงว่าเรื่องเล่าเกี่ยวกับสิ่งดีงามเหล่านี้มีและคงอยู่ แต่ในขณะเดียวกันเรื่องเล่าพื้นบ้านก็เสนอเรื่องราวที่เกี่ยวกับความรุนแรง (violence) ความเกลียดชัง (hatred) ความโหดร้าย (cruelty) ลัทธิชนชาติหรือลัทธิเหยียดผิว (racism) อคติ (prejudice) กามารมณ์ (sexuality) ความหยาบโลนอนาจาร (obscenity) และความคำซ้า (scatology) (Oring, 1986, p. 33)

ออริงสรุปว่าเรื่องเล่าพื้นบ้านไม่ได้เป็นสมบัติของเด็ก ๆ อย่างที่คนบางส่วนเข้าใจ แม้ว่าในวัยเด็กของเรานั้น เราอาจจะได้รับความบันเทิงจากการอ่านการฟังนิทาน หรือเมื่อเราเติบโตเป็นผู้ใหญ่เราก็อาจจะอ่านหรือเล่านิทานให้เด็กฟัง ทำให้เราคิดว่าเรื่องเล่าพื้นบ้านควรจะเหมาะกับเด็ก ๆ เท่านั้น แต่การค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับเรื่องเล่าพื้นบ้านอย่างจริงจังทำให้นักวิชาการยอมรับว่าการเล่าเรื่องพื้นบ้านควรจะเป็นกิจกรรมของผู้ใหญ่มากกว่าเด็ก แม้เด็กจะมีส่วนร่วมในการฟังก็ตาม มีเรื่องเล่าหลายเรื่องสำหรับผู้ใหญ่ไม่เล่า

ให้เด็กฟัง ตัวละครก็มีบทบาทที่ไม่เกี่ยวข้องกับเด็ก หรือสิ่งที่เด็กควรารู้ เรื่องเล่าพื้นบ้านจึงไม่ใช่วรรณกรรมของเด็ก (Oring, 1986, p. 134)

ความน่ากลัวและความรุนแรงที่เกิดขึ้นในนิทาน อาจจะเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ในการเล่าเรื่อง เพราะว่าเป็นสิ่งที่ปูพื้นฐานความเป็นมาของตัวละคร หรืออาจเป็นการเพิ่มสีสันให้แก่การเล่านิทานก็ได้ แต่ก็เป็นเรื่องแปลกว่า หากนิทานเหล่านี้มีจุดประสงค์การเล่าเพื่อเด็กจริง ๆ แล้ว เหตุใดเนื้อเรื่องจึงต้องมีความโหดร้ายอำมหิตมากจนไม่น่าเชื่อว่าจะเกิดขึ้นได้ในชีวิตจริง เพราะในการแต่งเรื่องนิทานนั้นผู้แต่งย่อมอาศัยสถานการณ์จริงมาเป็นเค้าโครงและส่วนประกอบของเรื่อง อย่างไรก็ตาม คนทั่วไปรู้และยอมรับว่านิทานเป็นเรื่องที่ทั้งเด็กและผู้ใหญ่อ่านได้ จึงมีนักวิชาการหลายคนตั้งคำถามว่า นิทานเป็นวรรณกรรมสำหรับเด็กหรือไม่

ชาร์ลอตต์ เอส. ฮัค (Charlotte S. Huck) และดอริส ยัง คูห์น (Doris Young Kuhn) ซึ่งเป็นนักการศึกษาผู้เชี่ยวชาญด้านวรรณกรรมเด็กก็ให้ความสนใจแก่นเรื่องเกี่ยวกับความโหดร้ายทารุณ และความสยองขวัญในนิทาน

ฮัคและคูห์นยกตัวอย่างนิทานเรื่อง หนูน้อยหมวกแดง ซึ่งเดิมเป็นเรื่องที่เล่าแบบมุขปาฐะว่าหมาป่ากินคุณยายและกินหนูน้อย แต่พอมีการนำมาบันทึกเป็นนิทานลายลักษณ์ ทั้งคุณยายและหนูน้อยรอดชีวิตไม่ถูกหมาป่ากิน การถูกกินหรือถูกทำร้าย เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วมาก ไม่มีถ้อยคำที่บรรยายถึงความเจ็บปวดของตัวละครนางเอกในนิทานบางเรื่องถูกตัดนิ้ว ตัดมือ ไม่มีการระบุว่าเลือดออกหรือเจ็บปวดทรมานหมาป่าในเรื่องหมาป่ากับลูกแพะเจ็ดตัว กลืนกินลูกแพะเข้าไปหกตัว แม่แพะผ่าท้องหมาป่าให้ลูก ๆ ออกมา และเอาก้อนหินยัดใส่ท้องหมาป่าเย็บปิดรอยแผลโดยหมาป่าไม่บาดเจ็บ ไม่ตายเพราะเหตุนี้ แต่ตายเพราะมันกระหายน้ำและเดินไปดกน้ำตาย (Huck & Kuhn, 1968, pp. 168-169)

บทความเรื่อง “สังข์ทอง: การวิเคราะห์วรรณคดีเชิงคติชนวิทยา” ของเสาวลักษณ์ อนันตสานต์ พิมพ์ในวารสารรามคำแหง ปีที่ 21 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2547 มีข้อความตอนหนึ่งกล่าวถึงนิทานที่แฝงความโหดร้ายรุนแรงไว้ในอารมณ์ขัน คือเรื่องสังข์ทองที่พระสังข์เชือดจุมูกกับใบหูของหูกเขยเพื่อแลกกับปลาและเนื้อ ซึ่งเป็นอารมณ์ขันที่โหดร้าย

แต่ก็เป็นลักษณะอย่างหนึ่งของนิทานที่มักจะเสนอภาพของความรุนแรงถึงเลือดถึงเนื้อไม่ว่าจะเป็นนิทานในสังคมตะวันตกหรือสังคมตะวันออก เช่น เรื่อง *ปลาทอง* มีการสับร่างของตัวโกงเอาเนื้อมาทำอาหารส่งไปให้พ่อแม่ เรื่อง *นางสิบสอง* มีการควักลูกตาของนางสิบสองและนางสิบสองกินเนื้อลูกของตนเอง เรื่อง *ซินเดอเรลลา* ของเยอรมันมีการตัดนิ้วเท้า และเนียนสั้นเท้าของพี่สาวนางเอก เรื่อง *สโนว์ไวต์* กับ *คนแคระทั้งเจ็ด* แม่เลี้ยงใจร้ายถูกลงโทษด้วยการถูกบังคับให้สวมรองเท้าเหล็กเผาไฟ เต้นรำจนล้มลงตาย (เสาวลักษณ์ อนันตสานต์, 2547, หน้า 31)

เมื่อเราพิจารณานิทานซึ่งจัดว่าเป็นวรรณกรรมประเภทเรื่องเล่า จะเห็นว่าในเรื่องหรือโครงเรื่องมีลักษณะอย่างหนึ่งที่จะทำให้เรื่องดำเนินไปได้อย่างน่าสนใจใคร่รู้ สิ่งนี้ก็คือความขัดแย้ง ซึ่งหมายถึงการต่อสู้ระหว่างอำนาจ 2 ฝ่ายที่เป็นปฏิปักษ์กันในโครงเรื่องของบันเทิงคดีส่วนใหญ่ ความขัดแย้งก่อให้เกิดความสนใจ ความระทึกใจ และความเครียด อำนาจที่เป็นปฏิปักษ์กันนี้ฝ่ายหนึ่งมักจะเป็นมนุษย์ เป็นสัตว์หรือสิ่งไม่มีชีวิตที่สมมติว่ามีความรู้สึกนึกคิดอย่างมนุษย์ ซึ่งตามปกติจะ

เป็นตัวเอกซึ่งจะเผชิญกับความขัดแย้งต่าง ๆ... (พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรม อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, 2545, หน้า 111-112) ความขัดแย้งในนิทานหลายเรื่องเกี่ยวข้องกับ ความรุนแรง (violence) ซึ่งในทางจิตวิทยาได้อธิบายว่าหมายถึง 1) ความก้าวร้าวอย่างสุดโต่ง 2) พฤติกรรมก้าวร้าวที่เป็นอันตรายอย่างรุนแรงต่อบุคคล สัตว์ หรือสิ่งของ โดยไม่จำเป็นต้องมีความโกรธ (พจนานุกรมศัพท์จิตวิทยา ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, 2553, หน้า 322)

ความรุนแรงนี้เปรียบเสมือน “ด้ามมีด” ของนิทานมาเรีย ทาทาร์ (Maria Tatar) ผู้เชี่ยวชาญด้านวรรณกรรมเด็กและวรรณกรรมวิเคราะห์เชิงจิตวิทยา เขียนหนังสือ *The Hard Facts of the Grimms' Fairy Tales* กล่าวถึงนิทานของพี่น้องกริมม์ (The brothers Grimm) ที่หลายเรื่องเต็มไปด้วยความรุนแรง เช่น สโนว์ไวต์ถูกแม่เลี้ยงวางแผนฆ่า พี่สาวของซินเดอเรลลาถูกนกพิราบจิกตาบอด เจ้าหญิงกุหลาบนอนหลับไปโดยมีริ้วคันหนามคอยทิ่มแทงผู้ชายที่จะเข้าถึงตัวจนเลือดออกหมดตัว คนแคระโกรธที่ถูกกระชากเสื้อแล้วจิกร่างตนเองเป็น 2 ซีก ฯลฯ ด้ามมีดเหล่านี้ประกอบด้วย ฆาตกรรม (murder) การทำให้พิการ (mutilation) การกินเนื้อมนุษย์

(cannibalism) การฆ่าทารก (infanticide) และ อินเซสต์ หรือการสมสู่ร่วมสายโลหิต (incest) (Tatar, 1987)

ทาทาร์กล่าวว่า เมื่อพี่น้องกริมมนำนิทานเหล่านี้มาพิมพ์รวมเล่ม พวกเขาพยายามที่จะรักษาเนื้อหาของนิทานมุขปาฐะ ซึ่งรวบรวมมาจากวิทยากรพื้นบ้านอย่างเคร่งครัดเพื่อมิให้ความเก่าแก่และวัฒนธรรมโบราณในเรื่องสูญหายไป แต่ในการพิมพ์แต่ละครั้งจะมีการเปลี่ยนแปลงของรายละเอียด ซึ่งบางครั้งอาจเกิดขึ้นด้วยความไม่ตั้งใจ ทาทาร์ยกตัวอย่างตอนต้นของนิทานเรื่อง “พี่น้องสิบสองคน” ซึ่งในการพิมพ์ครั้งที่ 1 แสดงถึงความคิดอันน่าสยของขวัญและรุนแรงของพระราชินี เมื่อคิดว่าจะมีพระธิดาแทนพระโอรส ดังนี้

ครั้งหนึ่งยังมีพระราชองค์หนึ่ง มีโอรสสิบสององค์ พระองค์ไม่ต้องการมีธิดา และบอกพระราชินีว่า “ถ้าลูกคนที่สิบสามของเราเป็นผู้หญิง ข้าจะสั่งประหารลูกชายทั้งสิบสองคนเสีย แต่ถ้าเป็นผู้ชาย ลูกทุกคนจะรอดชีวิตและใช้ชีวิตอยู่ด้วยกัน” พระราชินีพยายามที่จะชักจูงให้พระราชินีเปลี่ยนความคิด แต่พระองค์ไม่ฟังอะไรทั้งสิ้น พระองค์บอกว่า “ถ้าทุกอย่างเป็นไปได้ข้าพุด พวกลูก ๆ จะต้องตาย

ข้าพุดจะตัดหัวพวกเขาให้หมดดีกว่าจะให้มิดีผู้หญิงอยู่ท่ามกลางพวกนี้” (Tatar, 1987, p. 31)

การพิมพ์ครั้งที่ 2 มีการเปลี่ยนสถานการณ์ให้พระราชินีมีความคิดอีกแบบหนึ่งคือ พระองค์เตรียมการนำพระโอรสไปสังเวยเพื่อประโยชน์ของพระธิดา ดังนี้

ครั้งหนึ่งยังมีพระราชินีและพระราชินีผู้ใช้ชีวิตอย่างมีความสุขกับลูก ๆ สิบสองคน เป็นชายทั้งหมด วันหนึ่งพระราชินีพุดกับมหีว่า “ถ้าลูกคนที่สิบสามที่กำลังจะคลอดนี้เป็นผู้หญิง ลูกชายสิบสองคนต้องตาย เพราะว่าลูกสาวร่ำรวยมหาศาล และจะมีเธอคนเดียวเท่านั้นที่เป็นทายาทสืบทอดของอาณาจักรของเรา” พระองค์สั่งทำโลงศพสิบสองใบ ข้างในบรรจุไม้จิ้มฟันและมีหมอนใบเล็ก ๆ ใส่ไว้ ให้นำโลงศพเหล่านี้ไปไว้ในห้องที่ลั่นกุญแจแน่นหนา ให้พระราชินีเก็บกุญแจ และห้ามพระนางบริปากเรื่องนี้โดยเด็ดขาด (Tatar, 1987, p. 31)

นิทานที่เล่ากันอยู่ในสังคมตะวันตก ซึ่งเป็นนิทานที่เผยแพร่ไปทั่วโลก เช่น นิทานของยาโคบและวิลเฮล์ม กริมม์ (Jacob and Wilhelm Grimm) ชาร์ลส์ เพร์โรต์ (Charles Perrault) อังส์คริสเตียน แอนเดอร์เซน

(Hans Christian Andersen) และนักเล่านิทานอีกจำนวนมาก จะต้องมีนิทานบางเรื่องที่เสนอภาพความรุนแรงรวมอยู่ในคลังนิทานของพวกเขาอยู่ด้วยเสมอ ถ้าเราหันมาพิจารณานิทานในสังคมตะวันตกบ้าง เราก็จะพบว่านิทานจำนวนมากเสนอภาพความรุนแรงไม่แพ้กัน ในสังคมไทย และสังคมของประเทศใกล้เคียงก็มีความรุนแรงของพฤติกรรมของตัวละคร เช่น การฆ่า การนำเด็กไปปล่อย การกินเนื้อมนุษย์ ในสังคมตะวันตกนี้ ผู้คนส่วนใหญ่มักจะปฏิบัติตามหลักพุทธศาสนา แต่ก็ยังมีอิทธิพลตามคติพราหมณ์-ฮินดู มีความเชื่อในสิ่งเหนือธรรมชาติและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ หลักพุทธศาสนาอย่าง ๆ ที่สอดแทรกไว้ในนิทานคือทศณะเกี่ยวกับความดีความชั่ว ความสุขความทุกข์ กฎแห่งกรรม ฯลฯ ซึ่งดูเหมือนกับว่านิทานจะมีการสื่อสารแนวคิดที่เป็นคติสั่งสอนไว้ แต่ในขณะเดียวกันก็เล่าถึงความรุนแรงซึ่งบางเรื่องก็โหดร้ายจนไม่น่าเชื่อว่าจะเกิดขึ้นได้ในนิทานด้วย

จะเห็นได้ว่านิทานมักมีการซ้ำกันของอนุภาค (motif – ส่วนประกอบในนิทานที่มีพลังคงอยู่ได้) ซึ่งทำให้นักจิตวิทยาวิเคราะห์สนใจที่จะทำความเข้าใจในการทำงานของจิตไร้สำนึก

ของมนุษย์ ซิกมันด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud) สนใจข้อมูลนิทานในแง่จิตวิเคราะห์มาก เขากล่าวถึงการศึกษาเรื่องจิตไร้สำนึกกับปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรมว่ามีอิทธิพลต่อการศึกษาคติชนวิทยาและมานุษยวิทยาอย่างมาก ฟรอยด์มีความคิดว่า ข้อมูลทางคติชนเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นความกังวลและความกลัวที่แฝงอยู่ในจิตไร้สำนึกของมนุษย์ ความกลัวนี้ทำให้เกิดพฤติกรรมต่างๆ ที่สะสมและกลายเป็นวัฒนธรรมดั้งเดิมปรากฏอยู่ในเรื่องปรัมปรา นิทานเรื่องที่เหนือวิสัย ความเชื่อ และเรื่องขำขันด้วย ฟรอยด์วิเคราะห์เรื่องปรัมปราเรื่องพระเจ้าอิดิพัส (Oedipus) ซึ่งเป็นเรื่องของลูกชายที่มีความสัมพันธ์ทางเพศกับแม่ แล้วอธิบายว่าความฝันของมนุษย์จะสะท้อนให้เห็นถึงความปรารถนาที่ถูกเก็บกดไว้ซึ่งเขาเรียกว่า id ตัวอย่างเช่นเด็กผู้ชายที่รักแม่มาก และปรารถนาจะให้พ่อพ้นไปจากชีวิตของตนกับแม่ ความปรารถนานี้ก็จะแสดงออกด้วยการฝันเรื่องอิดิพัสได้เป็นแบบของการวิเคราะห์จิตแบบหนึ่งในสมัยต่อมาโดยใช้ชื่อว่า ปมอิดิพัส (Oedipus complex)

ต่อมาคาร์ล กุสตาฟ Jung (Carl Gustav Jung) เสนอแนวคิดที่เรียกว่า จิตไร้สำนึกร่วม หรือ

collective unconscious ซึ่งประกอบด้วยปฐมรูปอันเป็นมรดกตกทอดของชาติพันธุ์มนุษย์และเป็นอนุภาคในวัฒนธรรมที่จะปรากฏขึ้นเสมอ วรรณกรรมเป็นเครื่องบันทึกจิตไร้สำนึกโดยส่วนรวมของมนุษย์ ทั้งอนุภาค แก่นเรื่อง และเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นตั้งแต่สมัยดั้งเดิมก็สามารถเกิดซ้ำได้ในปัจจุบัน เพราะพื้นฐานจิตใจของมนุษย์จะไม่เปลี่ยนแปลง มนุษย์มีอารมณ์ความรู้สึก ความต้องการต่าง ๆ แบบเดียวกัน ทำให้มนุษย์มีการกระทำคล้ายคลึงกัน โดยไร้สำนึก ซึ่งสิ่งเหล่านี้สะท้อนออกมาจากนิทาน ตำนาน หรือวรรณกรรมต่าง ๆ

ปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้เกิดด้านมืดในนิทานก็คือ ในโลกสมัยโบราณนั้น มนุษย์ใช้ชีวิตอยู่ท่ามกลางภัยอันตราย ความตายเป็นสิ่งที่อยู่แค่เอื้อมและอยู่ในจิตสำนึกอยู่ตลอดเวลา มีการแข่งขัน การแย่งชิง การประทุษร้ายผู้อื่น เพื่อความอยู่รอดของตน ทำให้มนุษย์มีจิตใจก้าวร้าวและปฏิบัติความรุนแรงได้อย่างไม่เห็นเป็นเรื่องผิดปรกติ แนวความคิดและการปฏิบัติเช่นนี้ปรากฏอยู่ในนิทานซึ่งเป็นบันทึกสภาพจิตใจของมนุษย์ในยุคนั้น ซึ่งสืบทอดมาถึงยุคนี้ จนกลายเป็น “ด้านมืด” ที่ไม่ได้ลบเลือนไป แต่กลับกลายเป็น

จุดเด่นสำคัญบางอย่างที่แฝงเร้นอยู่ในจิตไร้สำนึกของมนุษย์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้ตั้งวัตถุประสงค์ไว้ดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาความรุนแรงซึ่งถือว่าเป็นด้านมืดของนิทาน ทั้งนิทานตะวันออกและนิทานตะวันตก
2. เพื่อวิเคราะห์สาเหตุของความรุนแรงและอิทธิพลต่อผู้อ่าน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเอกสาร โดยคัดเลือกนิทานที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความรุนแรงอย่างชัดเจน และคนไทยทั่วไปคุ้นเคย จำนวน 20 เรื่อง คือ

นิทานตะวันออก

1. คาวิ
2. งูเงือกทอง
3. ซินเดอเรลลาของจีน
4. เต่าหลวง
5. ปลาตาทอง
6. ปลาบู่ทอง

7. พระจันทร์หว่างคิ้ว
 8. พระรถ เมรี
 9. พิณทอง
 10. สังข์ทอง
- นิทานตะวันตก
11. ขนสัตว์ทุกชนิด (Allerleirauh หรือ All – Kind – of – Fur)
 12. เคราสีน้ำเงิน (Blue Beard)
 13. เจ้าหญิงนิทราในป่า (The Sleeping Beauty in the Wood)
 14. ซินเดอเรลลาของเยอรมัน (Cinderella หรือ Aschenputtel)
 15. พระอาทิตย์ พระจันทร์ และทาเลีย (Sun, Moon and Talia)
 16. แม่เลี้ยงใจยักษ์ (The Juniper – Tree)
 17. ลูกสาวสองคนของแม่ม่าย (The Widow’s Two Daughters)
 18. สโนว์ไวต์กับคนแคระทั้งเจ็ด (Snow – White and the Seven Dwarfs)
 19. หนูน้อยหมวกแดง (เรื่องราวของคุณยาย) (Little Red Riding Hood หรือ The Story of Grandmother)
 20. ฮันเซล และเกรเทล (Hansel and Gretel)
- ผู้วิจัยรวบรวมนิทานแล้วดำเนินการศึกษาตามขั้นตอน ดังนี้
1. ศึกษาค้นคว้าคำอธิบายเกี่ยวกับความรุนแรงซึ่งเป็นด้านมืด โดยยึดตามแนวความคิดของ มาเรีย ทาทาร์ 5 เรื่อง คือ
 - 1) ฆาตกรรม หรือการฆ่า (Murder)
 - 2) การทำให้พิการ (Mutilation)
 - 3) การกินเนื้อมนุษย์ (Cannibalism)
 - 4) การฆ่าทารก (Infanticide)
 - 5) การสมสู่ร่วมสายโลหิต (Incest)
 2. ศึกษาทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของซิกมันด์ ฟรอยด์ ในเรื่องโครงสร้างของบุคลิกภาพ สัญชาตญาณ ความหวาดกลัวและปมเพศ และทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของคาร์ล กุสตาฟ จุง ในเรื่องโครงสร้างของบุคลิกภาพ และกระบวนการของจิตไร้สำนึกร่วม
 3. วิเคราะห์เนื้อเรื่องนิทานทั้ง 20 เรื่องตามข้อ 1) – 5)
 4. สรุปผลการวิเคราะห์ตามหลักเกณฑ์ทางจิตวิทยา
 5. นำเสนอผลการค้นคว้าแบบพรรณนาวิเคราะห์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบถึงเนื้อหาอีกด้านหนึ่งที่ น่าสนใจ ซึ่งถือว่าไม่ใช่เนื้อหาในด้านดีและ ไม่ควรเกิดขึ้นในวรรณกรรมที่ถือว่าเป็น วรรณกรรมสำหรับเด็ก เพราะเป็นความรุนแรง ผิดปรกติ

2. ได้ทราบถึงสาเหตุของความรุนแรง แบบผิดปรกติและอิทธิพลต่อผู้รับสารเป็น ประโยชน์ต่อการนำนิทานไปใช้ในสังคม

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยมีการนำเสนอโดยสรุป เพื่อตอบวัตถุประสงค์ทั้ง 2 ข้อ ดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 จากการวิเคราะห์ ด้านมีดของนิทานทั้ง 20 เรื่อง พบว่ามีความรุนแรง ซึ่งเป็นด้านมีด ตามแนวคิดของมาเรีย ทาทาร์ อันได้แก่ การฆ่า การกินเนื้อมนุษย์ การทำให้ พิการและการสมสู่ร่วมสายโลหิต ดังนี้ คือ 1) คาวิ มีการฆ่า (ฆาตกรรม) 7 ครั้ง 2) งูเงือกอง มีการฆ่า 3 ครั้ง การกินเนื้อมนุษย์ 1 ครั้ง การฆ่าทารก 1 ครั้ง 3) ซินเดอเรลลาของจีน มีการฆ่า 6 ครั้ง การทำให้พิการ 1 ครั้ง การกิน เนื้อมนุษย์ 2 ครั้ง 4) เต่าหลวง มีการฆ่า 6 ครั้ง การกินเนื้อมนุษย์ 3 ครั้ง 5) ปลาตาทอง มีการฆ่า

2 ครั้ง 6) ปลาบู่ทอง มีการฆ่า 6 ครั้ง การทำให้พิการ 1 ครั้ง การกินเนื้อมนุษย์ 4 ครั้ง 7) พระจันทร์หว่างคิ้ว มีการฆ่า 2 ครั้ง การทำให้พิการ 2 ครั้ง การกินเนื้อมนุษย์ 1 ครั้ง 8) พระรถ เมรี มีการฆ่า 4 ครั้ง การทำให้ พิการ 1 ครั้ง การกินเนื้อมนุษย์ 11 ครั้ง การฆ่า ทารก 11 ครั้ง 9) พิกลทอง มีการทำให้พิการ 1 ครั้ง 10) สังข์ทอง มีการฆ่า 7 ครั้ง การทำให้ พิการ 2 ครั้ง การฆ่าทารก 1 ครั้ง 11) ขนสัตว์ ทุกชนิด มีการสมสู่ร่วมสายโลหิต 2 ครั้ง 12) เคราสีน้ำเงิน มีการฆ่า 3 ครั้ง 13) เจ้าหญิง- นิทราในป่า มีการฆ่า 7 ครั้ง การทำให้พิการ 1 ครั้งการกินเนื้อมนุษย์ 3 ครั้ง 14) ซินเดอเรลลา ของเยอรมัน มีการทำให้พิการ 4 ครั้ง 15) พระ อาทิตย์ พระจันทร์ และทาเลีย มีการฆ่า 5 ครั้ง การทำให้พิการ 1 ครั้ง การกินเนื้อมนุษย์ 1 ครั้ง 16) แม่เลี้ยงใจยักษ์ มีการฆ่า 2 ครั้ง การกินเนื้อมนุษย์ 1 ครั้ง 17) ลูกสาวสองคนของ แม่ม่าย มีการทำให้พิการ 1 ครั้ง 18) สโนว์ไวต์ กับคนแคระทั้งเจ็ด มีการฆ่า 5 ครั้ง การทำให้พิการ 1 ครั้ง การกินเนื้อมนุษย์ 1 ครั้ง 19) หนูน้อยหมวกแดง มีการฆ่า 2 ครั้ง การกิน เนื้อมนุษย์ 1 ครั้ง 20) อันเชิลและเกรเทิล มีการฆ่า 5 ครั้ง การกินเนื้อมนุษย์ 3 ครั้ง

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผู้เล่านิทานคือผู้ใช้ ภูมิปัญญาสร้างสรรค์จินตนาการอันกว้างไกล ขึ้นมา และตอบสนองความต้องการของผู้ฟัง ทั้งผู้ใหญ่และเด็ก โดยเฉพาะในโลกของเด็ก ซึ่งต้องการความบันเทิงมากกว่าความจริง ดังที่บรูโน เบทเทลไฮม์ (Bruno Bettelheim) นักจิตวิทยาเด็กกล่าวว่า นิทานไม่ใช่เรื่องที่ พรรณนาเกี่ยวกับโลกภายนอกและ “ความเป็นจริง” แต่อย่างไรเลย และเด็กทั่ว ๆ ไปก็จะ ไม่เชื่อว่านิทานพรรณนาโลกอย่างเป็นไปตาม ความจริง เพราะเขารู้ว่าความจริงในนิทานนั้น คือความจริงที่อยู่ในจินตนาการ เด็กทุกคน ต้องการฟังนิทานเพื่อสนองความต้องการทางใจ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องจริงหรือไม่จริงก็ตาม นิทาน พื้นบ้านหลายประเภทมีวิวัฒนาการขึ้นมาเพื่อ พบกับความต้องการต่าง ๆ ทางด้านจิตวิทยา มันจะฝังตัวอยู่ที่รากฐานของวัฒนธรรมทุกแห่ง แม้ว่าแต่ละวัฒนธรรมจะอยู่กันคนละมุมโลก และมีสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ต่างกัน แต่นิทานกลับมีแก่นเรื่องคล้ายกันอย่าง น่าพิศวง ไม่ว่าจะเป็นนิทานของชนเผ่าหนึ่งที่ เล่ากันรอบกองไฟ หรือนิทานที่เล่าในบ้าน ตอนค่ำในฤดูหนาว หรือนำมาเล่าก่อนนอน เพื่อ让孩子รู้สึกปลอดภัยอยู่ในอ้อมกอดของ

พ่อแม่และในการปกป้องของสังคม และนี่ก็คือ หน้าที่เบื้องต้นของนิทานพื้นบ้าน ตั้งแต่สมัย ดึกดำบรรพ์มาจนถึงศตวรรษที่ 20 (Bettelheim, 1977, p. 177)

นิทานมักจะถูกมองว่าเป็นสิ่งที่เพื่อฝัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งนิทานแบบเทพนิยาย เนื่องจากเทพนิยายนั้นมักจะมีความหมายไป ในแง่จินตนาการมากกว่า พ่อแม่และครูที่สอน เด็กจะวิพากษ์วิจารณ์เทพนิยายว่าเป็นเรื่อง โทษ และบางคนก็มีความรู้สึกว่าเด็ก ๆ ไม่ควรจะมีประสบการณ์กับเรื่องที่น่ากลัว ความรุนแรงทางร่างกาย ความโหดร้าย อารมณ์ ฆาตกรรมที่น่าสยดสยองตลอดจน การสับร่างกายมนุษย์เป็นชิ้น ๆ เอาเนื้อไป ทำอาหาร ดังนั้นจึงมีนักวิชาการบางส่วนเห็นว่า ควรจะมีการขัดเกลาเนื้อหาของนิทานเพื่อ ไม่ให้เด็กเสียขวัญ แต่ตามความเป็นจริงแล้ว เด็กจะไม่คิดว่าเรื่องเหล่านี้เป็นไปได้ในชีวิตจริง เด็กอาจจะเกิดความกังวลบ้าง แต่เหตุการณ์ ดี ๆ ในนิทาน เช่น การจบลงอย่างมีความสุข จะเสริมสร้างให้เด็กมีกำลังใจแข็งแกร่งขึ้น และสามารถเผชิญกับสิ่งต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น ในชีวิต นิทานที่เล่ากันมาตั้งแต่ดั้งเดิม จะมี เนื้อหาคล้าย ๆ กัน คือ พระเอกนางเอกจะ

ได้รับรางวัล ปฏิบัติจะได้รับรางวัลโท ซึ่งสิ่งนี้สนองความต้องการในส่วนลึกของเด็ก คือชัยชนะที่ได้มาอย่างยุติธรรม

คนทั่วไปคงจะยอมรับว่า ความเป็นจริงอย่างหนึ่งที่แบ่งแยกมนุษย์ออกมาจากเครื่องจักรหรือวัตถุอย่างอื่น หรือสัตว์ และพืช ก็คือความสามารถในการจินตนาการ การคิดฝัน และการนำความคิดเหล่านั้นมาเรียงร้อยเข้าด้วยกัน นักมานุษยวิทยาและนักจิตวิทยา มีความเห็นว่า มนุษย์มีสัญชาตญาณดั้งเดิมแบบป่าเถื่อนติดตัวมาตั้งแต่กำเนิด และได้มาเรียนรู้ถึงสังคมและวัฒนธรรมประเพณีในภายหลัง ทั้งสัญชาตญาณเดิมและวัฒนธรรมจะช่วยสร้างเสริมซึ่งกันและกัน จากสมัยโบราณที่มนุษย์ได้สร้างสรรค์นิทานขึ้นมาเพื่อทำให้สัญชาตญาณและวัฒนธรรมนี้กลมกลืนกัน และช่วยควบคุมสัญชาตญาณเดิมที่เป็นแรงขับทางชีววิทยา และความรู้สึกทางจิตไม่ให้มนุษย์เกิดความหวาดกลัวมากเกินไป นั่นก็คือ วันหนึ่งมนุษย์จะต้องพ้นจากสภาวะของเด็ก เติบโตขึ้น และออกจากครอบครัวที่อบอุ่น ปล่อยภัยไปสู่โลกภายนอก ซึ่งใจหนึ่งของมนุษย์ยินดีที่จะทำสิ่งนี้ แต่อีกใจหนึ่งจะหวาดระแวง หรืออีกนัยหนึ่ง ในการที่เด็กเจริญเติบโตขึ้นมาเป็น

วัยรุ่น จะมีความเปลี่ยนแปลงทางชีววิทยา ทั้งเด็กชายและเด็กหญิงจะต้องเผชิญกับความคิดใหม่ ๆ ความรู้สึกใหม่ ๆ ที่มีต่อเพศตรงกันข้าม นิทาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเทพนิยายบางเรื่องจะช่วยแสดงให้เห็นวิวัฒนาการของประสบการณ์ที่มนุษย์มีเพิ่มขึ้น

นิทานจะมีการดำเนินเรื่องไปอย่างสอดคล้องลงรอยกับความคิดของเด็กที่ได้รับประสบการณ์บางส่วนจากโลกในชีวิตประจำวัน เด็กจะรู้สึกว่าเขาได้รับการปลอบใจจากนิทานมากกว่าคำปลอบใจหรือเหตุผลของผู้ใหญ่ โดยนิทานไม่ต้องอธิบายรายละเอียดอะไรเลย นอกจากนิทานบางเรื่องที่จะมีการสั่งสอนศีลธรรมอยู่ตอนท้ายเรื่อง นิทานทั่วไปจะให้คำตอบในเรื่องศีลธรรม จริยธรรมและจารีตประเพณีบางอย่าง เนื่องจากนิทานเป็นสิ่งที่ตั้งอยู่บนรากฐานของวัฒนธรรมทุกแห่ง และมีวิวัฒนาการขึ้นมาเพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์

ข้อเสนอแนะ

1. จิตวิทยามีบทบาทเกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์วรรณกรรมบางอย่างแยกกันไม่ออก ขณะเดียวกันวรรณกรรมก็เป็นภาพสะท้อนของชีวิตมนุษย์ที่แสดงพฤติกรรมของตัวละคร และความรู้สึกลึกซึ้งของผู้แต่ง ผู้แต่งสามารถใช้ทฤษฎีจิตวิทยาและจิตวิเคราะห์ในการวิเคราะห์ความเหมาะสมของวรรณกรรมเด็กโดยทั่วไป เพื่อให้ได้ผลงานที่เหมาะสมและสมบูรณ์แบบ

2. ความรู้เรื่องจิตวิทยาและจิตวิเคราะห์จะทำให้เข้าถึงความรู้สึกลึกซึ้งของมนุษยชาติ และนำไปใช้ศึกษานิทาน ตำนาน ของชนชาติ

ต่าง ๆ โดยต่างกาลเวลาได้ เป็นการขยายตัวของความรู้ในสาขาวิชาการซึ่งเชื่อมโยงกันทั้งในทางกว้างและทางลึก

3. นำแนวคิดจากนิทานต่าง ๆ ไปใช้ในการมีปฏิสัมพันธ์กับเด็ก เพื่อสื่อสารให้เด็กได้รู้และเรียนรู้พัฒนาการของตัวเอง อาจเป็นการนำไปใช้ในโรงเรียน หรือจัดเป็นกลุ่มเยาวชนในชุมชน

4. ศึกษาลักษณะของวรรณกรรมประเภทอื่น ๆ ในยุคปัจจุบันว่ามีลักษณะเหมือน “นิทาน” ในอดีตหรือไม่ เพื่อความเข้าใจต่อสังคมปัจจุบัน

บรรณานุกรม

- กุหลาบ มัลลิกะมาส. (ม.ป.ป.). *ผลงานด้านวรรณกรรมของศาสตราจารย์กุหลาบ มัลลิกะมาส*.
กรุงเทพฯ: พัฒนาศึกษา.
- ยศ สันตสมบัติ. (2537). *มนุษย์กับวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2553). *พจนานุกรมศัพท์จิตวิทยา ฉบับราชบัณฑิตยสถาน*. กรุงเทพฯ:
ไอลีเดียสแควร์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2545). *พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรม อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน*.
กรุงเทพฯ: อรุณการพิมพ์.
- เสาวลักษณ์ อนันตสานต์. (2547). สังข์ทอง การวิเคราะห์วรรณคดีเชิงคติชนวิทยา. *วารสาร
รามคำแหง*, 21(2), 11-35.
- Bettelheim, B. (1977). *The uses of enchantment*. New York: Vintage Book.
- Huck, C. S., & Kuhn, D. Y. (1968). *Children's literature in the elementary school* (2nd ed.).
New York: Holt, Rinehart and Winston.
- Oring, E. (Ed.). (1986). *Folk groups and folklore genres*. Logan, Utah: Utah State University
Press.
- Tartar, M. (1987). *The hard facts of the Grimms' fairy tales*. Princeton, NJ: Princeton
University Press.